

VAIKO TEISĖ Į ASMENS DUOMENŲ APSAUGĄ: IŠŠŪKIAI SKAITMENINĖJE ERDVĖJE

Gabrielė Velta Mickevičiūtė, Vytautas Pasvenskas

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto

3-o kurso studentai

Saulėtekio al. 9, I rūmai, 10222 Vilnius

El. paštas: gabriele.mick@gmail.com, vytautas.pasvenskas@gmail.com

Mokslinio straipsnio akademinis kuratorius asist. dr., Donatas Murauskas, LL.M

El. paštas donatas.murauskas@tf.vu.lt

Mokslinio straipsnio praktinė kuratorė Ingrida Milkaitė

El. paštas ingrida.milkaite@ugent.be

Straipsnyje analizuojami vaikų teisės į asmens duomenų apsaugą probleminiai aspektai skaitmeninėje erdvėje. Aptariami vaiko sutikimo sąlygų, amžiaus intervalo, tėvų virtualaus sutikimo, vaiko duomenų apsaugos Lietuvos bei kitų Europos Sąjungos šalių teisiniai aspektai.

The article analyzes problematic aspects of children's right to personal data protection in the digital world, such as conditions of child consent, age range, parental virtual consent, child data protection in Lithuania and other European Union countries.

Įvadas

Šiais laikais Lietuvoje, kaip ir visame pasaulyje, vaikai informacinėmis technologijomis pradeda naudotis itin jauname amžiuje. Pagal statistinius duomenis Europos Sąjungoje (toliau - ES) vidutiniškai naršyti internete pradeda nuo devynerių metų, kai tuo tarpu Lietuvoje - nuo aštuonerių¹. Įmonės *Telia* atliktas tyrimas parodė, kad net aštuoniasdešimt aštuoni procentai nepilnamečių Lietuvoje naudojasi internetu be suaugusiųjų priežiūros². Kyla daug pavojų dėl galimo piktnaudžiavimo jaunų žmonių asmens duomenimis.

¹ HADDON, L., LIVINGSTONE, S. ir kiti (2012) *EU Kids Online National perspectives*. Prieiga per internetą: <<http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20III/Reports/PerspectivesReport.pdf>> [žiūrėta 2019-11-02].

² Interviu su *Telia* projekto *Augu internete* koordinatorė Indre Mimbiryte-Yun, 2019 m. gruodžio 16 d.

Pagal Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą (toliau - BDAR) asmens duomenimis yra laikoma bet kokia informacija, susijusi su gyvu asmeniu, kurio tapatybė yra nustatyta arba gali būti nustatyta, susijusius su jų asmeniu ir privačiu gyvenimu³ (pavyzdžiui, gyvenamosios vietos adresas, telefono numeris ir pan.). Technologijos sparčiai keičia vaikų gyvenimus. Atveriamos priegios ne tik prie naujos galimybės įgyti tarpasmeninių ir techninių įgūdžių, bet ir sukeliamas pavojus asmens duomenų apsaugai.

Šiandien vaikai yra svarbi internetinių technologijų vartotojų dalis. BDAR juos pripažįsta pažeidžiama asmenų grupe, kuriai turi būti pritaikoma griežtesnė asmens duomenų apsauga. Šiems jautriems subjektams suteikiama papildoma apsauga, kadangi jie gali nepakankamai suvokti su asmens duomenų tvarkymu susijusių pavojų, dėl to galimų pasekmių bei tinkamo apsaugos priemonių prieinamumo ir savo teisių užtikrinimo⁴, ypatingai internetinėje erdvėje. Todėl iki tam tikro amžiaus asmens duomenų tvarkymui, kuomet jiems tiesiogiai teikiamos informacinės visuomenės paslaugos (toliau – ISS), reikalingas tėvų pareigas turinčių asmenų sutikimas⁵. Duomenų subjekto sutikimas kaip teisėtas asmens duomenų tvarkymo pagrindas taip pat yra pripažintas ir ES pagrindinių teisių chartijoje⁶.

Pastaraisiais metais itin daug diskutuojama apie teisės į asmens duomenų apsaugos garantiją naudojant naujausias elektroninių ryšių paslaugas. Būtent dėl ženklios technologijų pažangos ir ES teisės aktų senumo yra siekiama kuo greičiau priimti reglamentą dėl privatumo ir elektroninių ryšių (toliau – **E. privatumo reglamentas**), kuris papildys jau įsigaliojusį BDAR. Kadangi ES įstatymų leidėjas siekia užtikrinti patikimas visų rūšių elektroninių ryšių garantijas⁷, 2017 m. sausio 10 d. pasiūlytas E. privatumo reglamentas. Reglamento pagrindinis tikslas – didinti pasitikėjimą skaitmeninėmis paslaugomis ir šių paslaugų saugumą. Pabrėžtina, jog siekiama užtikrinti lygiavertį fizinių asmenų apsaugos lygį. Todėl nors ir eksplicitiškai vaikas kaip subjektas šiame teisės akte nėra minimas, reglamente siekiama užtikrinti vienodas sąlygas visiems subjektams, taigi ir vaikams. Kvestionuojama, ar toks sprendimas yra teisingas vaikų teisės į duomenų apsaugą atžvilgiu. Autorių nuomone, vaikams informacija apie jų tvarkomus duomenis yra nepritaikyta (atsižvelgiant į jų gebėjimus), todėl jie gali būti pažeidžiami, ypač internete. Dėl šios priežasties neturėtų būti manoma, jog E. privatumo reglamento apimtyje

³ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) OL L 119, 2016 5 4 (toliau – BDAR), 4 str. 1d.

⁴ BDAR 38 konstatuojamoji dalis. .

⁵ BDAR 8 str.

⁶ Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (2016/C 202/02), 8 straipsnio 2 dalis.

⁷ 2017 m. sausio 10 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl teisės į privatų gyvenimą ir asmens duomenų apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje, kuriuo panaikinama Direktyva 2002/58/EB (Reglamentas dėl privatumo ir elektroninių ryšių) pasiūlymas. Prieiga per internetą: <<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/proposal-regulation-privacy-and-electronic-communications>>.

vaikai turi būti įtraukti į bendrą duomenų subjektų sąvoką. Ypatingai atkreiptinas dėmesys į tai, jog reglamentas turi papildyti jau galiojantį BDAR, kuriame vaikų asmens duomenims taikoma sugriežtinta apsauga išskiriant pastaruosius iš bendro subjektų sąvokos spektro.

Atsižvelgiant į esamą menkai sureguliuotą teisinį vaikų duomenų apsaugos internete reguliavimą, būtina išanalizuoti šios teisės esmę bei technologinės pažangos proceso daromą įtaką. Taip pat reikia išanalizuoti Lietuvos teisinį reglamentavimą (ir jo trūkumus). Pagal atliktus tyrimus Lietuva yra priskiriama prie didelio interneto naudojimo (angl. *high [internet] use*) ir iš to kylančios didelės rizikos (angl. *high risk*) valstybių⁸. Tai reiškia, jog Lietuvos įstatymų leidėjas turėtų labiau orientuotis bei atidžiau sureguliuoti tinkamą pusiausvyrą tarp apsaugos nuo grėsmių ir galimybių vaikams visapusiškai augti ir formuotis internetinėje erdvėje. Šiuo metu Lietuvoje akivaizdžiai stokojama teisės aktų, užtikrinančių vaikų teisę į asmens duomenų apsaugą.

Straipsnio **tikslas** – išanalizuoti pagrindinius vaikų duomenų apsaugos internete teisinius aspektus (sutikimo, amžiaus, duomenų tvarkymo internete aspektus), pristatyti ir pakomentuoti Lietuvos teisinį reglamentavimą bei palyginti jį su papildomu ateities vaikų duomenų apsaugos internete reguliavimu Jungtinėje Karalystėje.

Atliekamo tyrimo **objektas** – bendrai aptariama vaiko, kurio amžius nuo trylikos iki šešiolikos metų (apsiribojant BDAR pateiktu intervalu⁹), teisė į duomenų apsaugą internetinėje erdvėje. Išskiriamas šios teisės reguliavimas Lietuvos ir ES lygmeniu bei konkretus pavvyzdys – veido atpažinimo technologija.

Tyrimė taikyta **metodika** apima autorių, rašančių aktualiais vaikų duomenų apsaugos klausimais, identifikavimą ir aptarimą. Taip pat straipsnyje remiantis teisėtyrininkų darbais identifikuojami aktualios teisės aktų nuostatos ir pateikiamas jų vertinimas. Be to, nustatomi įstatymų leidėjo tikslai aktualiais nagrinėjimais klausimais. Taip pat lyginamas skirtingų ES valstybių vaikų duomenų apsaugos teisinis reguliavimas.

Straipsnio **aktualumas** – šiandien vaikams technologijos tampa lengviau prieinamos – įvairūs internetinių ir skaitmeninių paslaugų teikėjai turi daug daugiau galimybių tvarkyti vaikų asmens duomenis, kas daro vis didesnę įtaką jaunosios visuomenės dalies formavimuisi. Dėl šios priežasties vaikų teisė į duomenų apsaugą dabar yra itin aktuali.

Manoma, jog vaikai negali pakankamai suprasti duomenų naudojimo tikslo bei sutikimo rinkti asmens duomenis paskirties, būtent dėl nepakankamo duomenų tvarkymo esmės tinkamo išaiškinimo¹⁰. Todėl svarbu apibrėžti tinkamą teisinį ir aiškų reglamentavimą, kuris užtikrintų tiek vaikų ir tėvų teises bei pareigas. Taip pat įvairių

⁸ Žr. išnašą 1.

⁹ Žr. išnašą 5.

¹⁰ LIVINGSTONE, S. (2018) *Privacy, data protection and the evolving capacity of the child: what the evidence tells us*. LSE Media Policy Project. Prieiga per internetą: <<https://blogs.lse.ac.uk/media/2018/11/08/privacy-data-protection-and-the-evolving-capacity-of-the-child-what-the-evidence-tells-us/>> [žiūrėta 2019-12-30].

internetinių technologijų ir paslaugų teikėjų tinkamas verslo praktikos gaires, užtikrinančias, kad asmenų teisė į asmens duomenų apsaugą nebūtų pažeista. Svarbu tai, jog autorių pasirinkta tema Lietuvos teisės mokslininkų darbuose nėra nagrinėjama (manyta, dėl vaiko kaip itin jautraus subjekto specifiškumo bei Lietuvos teisinio reguliavimo trūkumų).

Daugiau įvairių publikacijų ir tyrimų nagrinėjama tema randama užsienio teisės ir kitų socialinių mokslų darbuose. Kalbant apie užsienio mokslinius tyrimus pasakytina, kad ši tema buvo plačiau analizuojama ES lygmeniu 2016-2018 m., kuomet buvo priimtas ir įsigaliojo BDAR ir iš pagrindų pakeitė iki tol galiojusį asmens duomenų apsaugos reguliavimą.

Svarbiausi darbo šaltiniai yra ES ir Lietuvos teisės aktai, reguliuojantys asmens duomenų apsaugos institutą, Gento universiteto Teisės ir technologijų tyrimų grupės tyrėjos Ingridos Milkaitės ir prof. Eva Lievens atlikti tyrimai vaikų duomenų apsaugos sferoje bei kitų mokslininkų straipsniai (pavyzdžiui, Mildos Mačėnaitės ir Eleni Kosta *Consent for processing children's personal data in the EU: following in US footsteps?*). Taip pat darbe pristatytos projekto *Augu internete* koordinatorių įžvalgos analizuojama tematika.

1. Sąlygos, taikomos vaiko sutikimui tvarkyti asmens duomenis internete

Pristačius vaiko asmens duomenų apsaugos svarbą, aptartinos vaiko sutikimo sąlygų tvarkyti asmens duomenis apibrėžtys. Kadangi vaikai yra jautrus subjektai, kuriems taikoma sustiprinta apsauga, vaiko asmens duomenų tvarkymas sutikimo pagrindu yra teisėtas tik tam tikrais atvejais.

BDAR 8 straipsnio 1 dalis numato specialias sąlygas, taikomas vaiko sutikimui tvarkyti jo ar jos asmens duomenis: 1) asmens duomenų tvarkymas vykdomas duomenų subjekto sutikimo pagrindu; 2) ISS yra siūlomos tiesiogiai vaikui; 3) sutikimą duodantis asmuo yra bent šešiolikos metų amžiaus. Jei vaikas jaunesnis nei šešiolikos metų, duoti leidimą tvarkyti duomenis turi tėvų pareigų turėtojas. Tai yra bendroji BDAR taisyklė, tačiau valstybės narės gali numatyti jaunesnio amžiaus ribą su sąlyga, kad toks jaunesnis amžius reiškia ne mažiau nei 13 metų¹¹.

BDAR 8 straipsnis turi specifinę materialinę taikymo sritį ir yra taikomas ISS, tiesiogiai siūlomoms vaikui. Šiame kontekste tokia paslauga apibrėžiama kaip *bet kuri informacinės visuomenės paslauga, t. y. paprastai už atlyginimą per atstumą, elektroninėmis priemonėmis ir asmeniškai paslaugų gavėjo prašymu teikiama paslauga*¹² (taigi, ir

¹¹ Žr. išnašą 5.

¹² Europos Parlamento ir Tarybos 2015 m. rugsėjo 9 d. direktyva (ES) 2015/1535 kuria nustatoma informacijos apie techninius reglamentus ir informacinės visuomenės paslaugų taisykles teikimo tvarka (kodifikuota redakcija), 1 str. 1 d. b p. (Taip pat žiūrėkite <<https://ivpk.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-1/informacines-visuomenes-paslaugos-1/informacines-visuomenes-paslaugu-samprata>>.)

Facebook, Instagram ir kt.). Kadangi BDAR 8 straipsnio reguliavimas ES buvo visiškai naujas, jo praktinis įgyvendinimas kelia daug klausimų ir po BDAR įsigaliojimo. Pavyzdžiui, kaip bus patikrintas subjekto amžius, teisėtas sutikimas bei apibrėžtos paslaugos, nukreiptos į vaikus¹³, kurie bus aptartini kitose straipsnio dalyse.

1.1. BDAR 8 str. nustatytas amžiaus intervalas: probleminiai aspektai

Nuo 1995 m. vaikams buvo taikomos bendrosios asmens duomenų apsaugos nuostatos, numatytos Direktyvoje 95/46/EB. Tuometinė ES informacinio privatumo apsauga buvo sukurta apjungiant suaugusius ir vaikus į vieną duomenų subjektų grupę, nesuteikiant specialių atribojimų vaikų duomenų tvarkymui.¹⁴ Detalesnės taisyklės dėl vaikų sutikimo tvarkyti asmens duomenis buvo nustatomos kai kurių valstybių nacionaliniuose duomenų apsaugos teisės aktuose. Todėl naujai priimtas BDAR itin reikšmingai pakeitė *status quo* – požiūrį į duomenų subjektus ir jų asmens duomenis.

Vaikas yra jautrus subjektas, todėl jo duomenų tvarkymas sutikimo pagrindu gali būti teisėtas tik tais atvejais, kai laikomasi sąlygų, nustatytų asmens sutikimui (tiek bendrųjų, tiek ir specialiųjų). Pagal BDAR 4 straipsnio 11 dalį, *duomenų subjekto sutikimas – bet koks laisva valia duotas, konkretus ir nedviprasmiškas tinkamai informuoto duomenų subjekto valios išreiškimas pareiškimu arba vienareikšmiai veiksmais kuriais jis sutinka, kad būtų tvarkomi su juo susiję asmens duomenys*. Kuomet duomenys yra tvarkomi remiantis sutikimu, duomenų valdytojas turi galėti įrodyti, kad duomenų subjektas davė sutikimą. Be kita ko, duomenų subjektas bet kada turi teisę atšaukti savo duotą sutikimą¹⁵. Tai yra bendrosios sutikimo sąlygos, kurios yra taikomos bendrai visų subjektų sutikimui tvarkyti asmens duomenis. Visgi, šiuos bendruosius sutikimo reikalavimus įgyvendinti yra sudėtinga, o atsižvelgiant į nepilnamečių sutikimo problematiką internete, situacija pasunkėja¹⁶.

Dabar pagal BDAR 8 straipsnį ES valstybės narės gali pasirinkti šešiolikos, penkiolikos, keturiolikos ar trylikos metų ribą, kuomet sutikimą tvarkyti savo asmens duomenis vaikas gali duoti pats. Per pastaruosius kelerius metus ES buvo paskelbti nacionaliniai teisės aktai, duomenų apsaugos institucijų gairės, skirtos įgyvendinti BDAR. Tai lėmė, jog tokios alternatyvios teisės normos įgyvendinimas valstybių nacionaliniu lygmeniu tapo itin suskaidytas ir sudėtingas visos ES mastu.

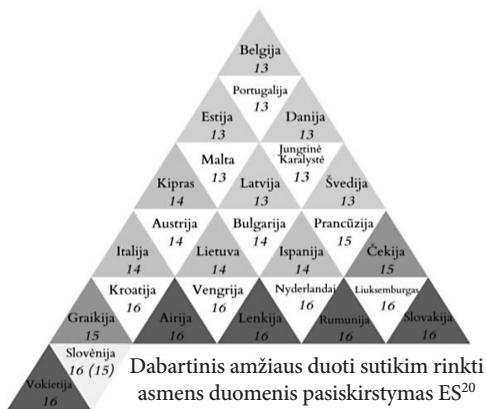
¹³ MAČĖNAITĖ, M., KOSTA, E. (2017) *Consent for processing children's personal data in the EU: following in US footsteps?*, Information & Communications Technology Law, 26:2. p.170.

¹⁴ MAČĖNAITĖ, M., KOSTA, E. (2017) *Consent for processing children's personal data in the EU: following in US footsteps?*, Information & Communications Technology Law, 26:2. p.148.

¹⁵ BDAR, 7 str. 3d.

¹⁶ MAČĖNAITĖ, M., KOSTA, E. (2017) *Consent for processing children's personal data in the EU: following in US footsteps?*, Information & Communications Technology Law, 26:2. p.159.

Autoriai remdamiesi Ingridos Milkaitės ir Eva Lievens naujausiu tyrimu: *Status quo regarding the child's article 8 GDPR age of consent for data processing across the EU*¹⁷, apačioje pateikia ES situacijos analizę, kaip valstybėse narėse yra pasiskirstęs amžiaus ribos nustatymas. Pabrėžtina, jog straipsnio rašymo metu¹⁸ Slovėnija buvo vienintelė ES valstybė narė vis dar neinkorporavusi BDAR reikalavimų į nacionalinius teisės aktus¹⁹.

Akivaizdu, toks skirtingas ribų pasiskirstymas kelia įvairių problemų: 1) tik asmeniui patvirtinus savo esamą vietą, įsijungia amžiaus ribos taikymas pagal nustatytą nacionalinę teisę (kurioje subjektas yra), kai asmens duomenų tvarkymas atliekamas sutikimo pagrindu. Kyla klausimas: kaip vaikas turėtų patvirtinti konkrečią gyvenamąją vietą? 2) Šiandien vyksta diskusija, ar duomenų valdytojas, siūlantis paslaugą, išeinančią iš vienos šalies teritorijos, turėtų amžiaus ribą nustatyti pagal savo buvimo vietą, ar pagal vaiko, t. y. vartotojo²¹. Pirmu atveju, kyla problema su šalimis, kurios taiko

¹⁷ Autorių iliustracija parengta remiantis Ingridos Milkaitės ir Eva Lievens naujausiu atliktu tyrimu *Status quo regarding the child's article 8 GDPR age of consent for data processing across the EU*. Prieiga per internetą: <<https://www.betterinternetforkids.eu/web/portal/practice/awareness/detail?articleId=3017751>>.

¹⁸ 2019 m. Gruodžio – 2020 m. Sausio mėnesiai.

¹⁹ Advokatų kontoros *White & Case* 2019 m. lapkričio 13 d. straipsnis: *GDPR Guide to National Implementation: Slovenia*. Prieiga per internetą: <<https://www.whitecase.com/publications/article/gdpr-guide-national-implementation-slovenia>> [žiūrėta 2019-12-02].

²⁰ Ingrida Milkaitė, Eva Lievens, *Status quo regarding the child's article 8 GDPR age of consent for data processing across the EU*, Better Internet for Kids, Gruodžio 20 d., 2019. Prieiga per internetą: <<https://www.betterinternetforkids.eu/web/portal/practice/awareness/detail?articleId=3017751>>.

²¹ Simone van der Hof, Eva Lievens and Ingrida Milkaitė, 'The Protection of Children's Personal Data in a Data-Driven World: A Closer Look at the GDPR from a Children's Rights Perspective' in Ton Liefwaard, Stephanie Rap and Peter Rodrigues (eds), *Monitoring Children's Rights in the Netherlands*. 30 Years of the UN Convention on the Rights of the Child (Leiden University Press 2020), p. 91–92.

skirtingą amžiaus ribą, nes tokiu atveju pastarosios liktų nuošalyje. Antro atvejo problematika: yra rekomenduojama apskritai nenustatyti vaiko buvimo vietos, kuomet jis ar ji naudojasi ISS²². Taip pat kvestionuojamas teisingo ir proporcingo amžiaus patikros proceso nustatymas. Tokie nenuoseklūs amžiaus pasiskirstymo standartai ES valstybėse narėse kenkia ne tik BDAR jurisdikcijų harmonizavimui, bet ir kelia didelius iššūkius įmonėms, teikiančioms tarptautines ISS.

1.2. Sutikimo amžius Lietuvoje: kas lėmė tokį teisinį reguliavimą?

Kalbant apie Lietuvos teisinį vaikų duomenų apsaugos reglamentavimą, 2018 m. liepos 9 d. atnaujinto LR Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo 6 straipsnyje, įstatymų leidėjas, atsižvelgdamas į BDAR išlygą, nustatė keturiolikos metų ribą²³. Prieš inkorporuojant naują ES teisinį reguliavimą, 2017 m. rugsėjo 19 d. Teisingumo ministerija surengė viešą konsultaciją *dėl pasirengimo taikyti Europos Sąjungos Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą Lietuvoje*²⁴, kurioje dalyvavo verslo ir VDAI atstovai (konsultacija transliuota tiesiogiai internete). Vienas iš diskusijoje svarstytų aspektų ir buvo būtent apie vaiko sutikimo amžiaus ribos nustatymą. Iki viešosios konsultacijos Teisingumo ministerija ketino laikytis bendrųjų BDAR nuostatų ir 16 metų bendrosios amžiaus ribos nekeisti. Visgi verslo atstovai kategoriškai nesutiko su tokiu sprendimu, argumentuodami, jog mažesnės ribos nustatymas gali sukurti konkurencinį pranašumą prieš kitas šalis. Po ilgų diskusijų priimtas konsensusas ir, kaip minėta anksčiau, nuspręsta laikytis keturiolikos metų amžiaus ribos.

Taigi, kokie teisiniai argumentai lėmė būtent tokio teisinio reglamentavimo sprendimą? Autoriai remiasi baudžiamosios ir civilinės teisių doktrinos vyraujančiomis sąvokomis ir teiginiais, jog būtent keturiolikos metų amžiaus riba yra pasirinkta dėl asmens psichologinės ir moralinės brandos. Tai lemia įvairios socialinės aplinkybės, pavyzdžiui, visuomenėje vyraujančios nuostatos²⁵. Taip, toks brandos nustatymas yra keliantis daugybę problemų, juk nustatyti tinkamą psichologinio ir biologinio amžiaus sutapimą yra itin sudėtinga, o labai dažnu atveju amžius ir psichologinė/visuomeninė

²² Prieiga per internetą: <<https://ico.org.uk/about-the-ico/news-and-events/news-and-blogs/2020/01/ico-publishes-code-of-practice-to-protect-children-s-privacy-online/>> [žiūrėta 2020-01-23]

²³ Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1996, Nr. 63-1479, 6 straipsnis.

²⁴ 2017 m. rugsėjo 19 d. viešosios konsultacijos *dėl pasirengimo taikyti Europos Sąjungos Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą Lietuvoje* ataskaita. Prieiga per internetą: <[https://epilietis.lrv.lt/uploads/epilietis/documents/files/TM_vie%C5%A1oji%20konsultacija_ataskaita\(1\).pdf](https://epilietis.lrv.lt/uploads/epilietis/documents/files/TM_vie%C5%A1oji%20konsultacija_ataskaita(1).pdf)>.

²⁵ STEINBERG, L., CAUFFMAN, E. (1996) *Maturity of Judgment in Adolescence: Psychosocial Factors in Adolescent Decision Making*. *Law and Human Behavior*. 20 (3): 249–272.

branda skiriasi²⁶. Kadangi kol kas nėra nei pakankamai proporcingų būdų, nei resursų nustatyti kiekvieno vaiko psichologinę brandą atskirai, nesivadovaujant vien tik amžiumi, yra pasirinktas amžiaus ribos nustatymas, kuris taikomas visai visuomenės jauniausiajai daliai bendrai tam tikrose srityse.

Pagal LR civilinę teisę keturiolikos metų asmenys gali sudaryti tik smulkius sandorius, dirbti tik specifinį darbą²⁷. Įprastai keturiolikos metų amžiaus jaunuoliai yra baigę tik vidurinę mokyklą ir pradėję lankyti gimnaziją. Tik tuomet pradedama mokytis gilesnių ir didesnės psichologinės brandos reikalaujančių mokslo sričių. Nepilnamečiai nuo keturiolikos metų, manoma, gali atsakyti ir už savo atliekamus veiksmus (su tam tikromis išlygomis). Daroma išvada, kad amžiaus riba yra nustatoma remiantis teisiniu veiksmumu, kuris siejamas su asmens gebėjimu savo veiksmais įgyti civilines teises ir pareigas. O būtent internetinių paslaugų naudojamas ir yra civilinių teisių ir pareigų sukūrimas. Pavyzdžiui, registruojant asmeninę paskyrą internetiniame puslapyje arba išmaniojo telefono programėlėje. Abejais atvejais reikia sutikti su vidaus politika ir taisyklėmis, taip sukuriant tam tikrus įsipareigojimus tiek iš vartotojo, tiek iš paslaugų teikėjo pusės. Taigi, kalbant apie kylančias atsakomybes, reikia prisiminti anksčiau minėtą socialinę ir psichologinę brandą.

Pagal LR baudžiamąją teisę bendroji amžiaus riba yra šešiolika metų, nuo kurios asmuo gali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn už bet kurios baudžiamajame įstatyme numatytos nusikalstamos veikos padarymą²⁸. Tačiau įstatyme yra numatyta taisyklės išimtis – už tam tikras veikas (pavyzdžiui, nužudymą²⁹) gali būti baudžiamas asmuo nuo keturiolikos metų³⁰. Asmenims, kuriems nusikalstamos veikos padarymo metu nebuvo suėję keturiolika metų gali būti taikomos auklėjamojo poveikio ar kitos priemonės³¹. Baudžiamosios teisės doktrinoje konstatuojama, jog subjekto amžiaus nustatymo pagrindas yra nepilnamečio asmens sąmoningumo lygis. Tik tam tikrame amžiuje asmeniui gali atsirasti savo veiksmų pavojingumo suvokimas. Todėl tik tuomet galima reikalauti, kad jis atsakytų už sukeltus neteisėtus padarinius³².

Lietuvoje vaikų asmens duomenų apsauga yra reguliuojama pagal analogijos modelį³³, t. y. atsižvelgiant tiek į civilines, tiek į baudžiamosios teisės nuostatas, kuomet as-

²⁶ SHELDON, K. M., KASSER, T. (2001) *Getting Older, Getting Better? Personal Strivings and Psychological Maturity Across the Life Span..* Developmental Psychology. 37 (4): 491–501.

²⁷ Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso 2.7 str. 3 d.

²⁸ Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso 13 str. 1 d.

²⁹ Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso 129 str.

³⁰ Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso 13 str. 2 d.

³¹ Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso 13 str. 2 d.

³² ABRAMAVIČIUS, A (2003). et al. Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Trečiasis pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Eugrimas, p. 186–187.

³³ MAČENAITĖ, M. ir KOSTA, E (2017) *Consent for processing children's personal data in the EU: following in US footsteps?*, Information & Communications Technology Law, 26:2. p.154.

muo tampa visiškai kompetentingas įgyti teises ir prisiimti pareigas bei jas pritaikyti apsaugant savo asmens duomenis internetinėje erdvėje.

Autorių nuomone, įstatymų leidėjo pasirinkta vienoda amžiaus riba skirtingose Lietuvos teisės šakose kelia klausimą, ar šių teisių (apsiribojant civiline, baudžiamąja, viešąja teise) reguliuojamuose teisiniuose santykiuose, asmuo būdamas to paties amžiaus, gali būti vienodai sąmoningas. Galbūt įstatymų leidėjas turėtų labiau individualizuoti asmenis, t. y. atsižvelgti tiek į išorines, tiek vidines į savybes – brandos lygį. Taip pat šiuo metu vis dar reikia daugybės mokslinių tyrimų, kurie pagelbėtų sprendžiant problemas, susijusias su asmens vidinės brandos nustatymu. Tuo turi būti suinteresuoti ne tik mokslininkai bei įstatymų leidėjai, bet ir visa valstybė, kad būtų skiriamas pakankamas dėmesys ir finansavimas. Visgi, straipsnio autoriai laikosi nuomonės, jog šiuo metu skirtingas (individualizuotas) amžiaus ribos nustatymas sukeltų pernelyg sudėtingą asmens teisių įgyvendinimo procesą tiek iš įstatymų leidėjų, tiek iš įstatymų adresatų pusės. Taigi, teisinis reguliavimas skirtingose gyvenimo sferose leidžia asmeniui paprasčiau įgyvendinti savo teises ir prisiimti pareigas.

1.3. Amžiaus patikrinimo kontrolė internete

Šiandien technologinė pažanga leidžia itin įvairiais būdais patvirtinti asmens amžių naudojant internetines paslaugas. Tai gali būti įgyvendinama nuo paprasčiausio gimimo datos pateikimo iki technologiškai ir sistemiškai sudėtingo jungtinės tapatybės sukūrimo panaudojimo. Natūraliai kyla klausimas, kokie variantai yra efektyviausi ir proporcingiausi bei geriausiai pritaikomi vaikams. Manoma, jog pats paprasčiausias būdas yra gimimo datos pateikimas registruojant anketą arba prieš gaunant prieigą prie informacijos, kuri yra ribojama pagal vartotojo amžių. Visgi, datos pateikimas yra mažiausiai efektyvus, nes jis reikalauja sąžiningumo ne iš informacijos ar paslaugos teikėjo, bet iš vartotojo, kad pastarasis pateikė tikrąją savo gimimo datą. Tikslios vaiko gimimo datos amžiaus patikrai dažniausiai nereikia – duomenų valdytojui pakanka žinoti, ar vaikas jaunesnis, ar vyresnis nei šešiolikos metų (arba kitas nustatytas amžius). Visgi, šiandien nėra jokių saugiklių, kurie neleistų vartotojui pakeisti savo tikrąjį amžių ir taip susikurti paskyrą ar prieiti prie informacijos, nepritaikytos jaunajai visuomenės daliai.

Kitas populiarus būdas yra banko kortelės arba elektroninės bankininkystės naudojimas patvirtinant savo tapatybę ir amžių. Paprastai, Lietuvoje asmuo jau nuo septynerių metų gali turėti banko mokėjimo kortelę³⁴. Aišku, su daugybe apribojimų: ji privalo būti pririšta prie vieno iš tėvų sąskaitos, negalima naudotis elektronine bankininkyste, maksimali leidžiama piniginės transakcijos suma per dieną yra trisdešimt eurų. Su-

³⁴ Banko SEB internetiniame puslapyje straipsnis: *Pirmoji vaiko kortelė: kada galima ir kaip ją gauti?* Prieiga per internetą: <<https://www.seb.lt/infobankas/kasdieniai-finansai/pirmoji-vaiko-kortele-kada-galima-ir-kaip-ja-gauti>> [žiūrėta 2019-12-08].

laukus keturiolikos metų jau galima naudotis elektronine bankininkyste ir daryti piniginius pavedimus. Teoriškai būtų galima pagal turimą banko kortelę ir elektroninės bankininkystės paslaugą patvirtinti savo amžių nuo keturiolikos metų. Toks būdas taip pat užtikrintų, kad nebūtų renkama perteklinė informacija, nes dažniausiai užtenka vardo pavardės ir kortelės numerio. Tačiau šis būdas taip pat sulaukia nemažai kritikos. Kaip ir priemonę aptarta anksčiau, ją galima lengvai apeiti, paprasčiausiai pasinaudojant vyresnių giminaičių ar draugų kortelėmis. Taip pat akivaizdu, jog kiekvienas vaikas negali naudotis tokiais paslaugomis, todėl šis būdas negali būti laikomas efektyviu visam subjektų spektrui.

Kitas pradedamas naudoti metodas yra veido atpažinimo technologija. Tačiau pastaroji kelia daugybę problemų. Ypatingai kvestionuojamas atvejis, kuomet veido atvaizdas yra saugomas duomenų bazėje, o ne daromas realiu laiku ir iš karto ištrinamas. Kyla didelė tikimybė, kad bus pažeista vaikų teisė į duomenų apsaugą, ypač turint omeny, kad tai yra jautrių subjektų veido atvaizdai. Ši slaptažodžio alternatyva gausiai naudojama išmaniuosiuose telefonuose bei kompiuteriuose. Šiandien šią technologiją bandoma įdiegti ir mokyklose³⁵. Pavyzdžiui, Prancūzijoje, Nicoje, esanti mokykla ketino panaudoti veido atpažinimo technologiją mokiniams, norintiems patekti į mokyimo įstaigą. Tačiau šalies priežiūros institucija (Nacionalinė informatikos ir laisvės komisija) konstatavo, kad tai yra BDAR pažeidimas ir tokia priemonė, užtikrinanti tik mokyklos bendruomenės narių buvimą mokyklos teritorijoje, yra neproporcinga, todėl negali būti taikoma saugumo užtikrinimo praktikoje (plačiau – 2.1).

Dar vienas galimas asmens amžiaus patikrinimo būdas galėtų būti prieš registruojantis ar prieinant prie ribotos informacijos šaltinio, pateikti klausimą, į kurį atsakymus galėtų žinoti tik suaugęs ar pakankamai socialiai subrendęs žmogus. Tokie klausimai galėtų būti susiję su politika ar mokesčių mokėjimu. Šie klausimai būtų pateikiami preziumuojant, kad vaikas dar nėra, pavyzdžiui, mokėjęs mokesčių ar skaitęs komunalinių skaitliukų duomenis, o interneto paieškoje tikslių atsakymų nebūtų įmanoma lengvai surasti. Tokį būdą jau panaudojo kompiuterinių žaidimų kūrėjas Al Lowe, norėdamas apsaugoti nuo nepilnamečių, norinčių išbandyti jo sukurtus žaidimus, skirtus tik pilnamečiams asmenims. Keli pavyzdžiai iš Al Lowe klausimų banko yra: kokį itin žymų asmenį nužudė Lee Harvey, didžiausia Amerikos valstija yra, kuo baigėsi *WaterGate* skandalas ir kt. Apžvelgus naudotinus klausimus, galima pastebėti, jog atsakymus galima rasti internetinėje paieškoje ir kyla klausimas, ar jie tikrai efektyviai padeda patikrinti asmens amžių.

Visgi technologškai sudėtingiausias būdas, reikalaujantis visiško informacijos apie asmenį anonimiškumo ir paslaugos populiarumo tarp įvairių platformų yra jungtinės tapatybės (angl. *Federated identity*). Ši paslauga leidžia susikurti amžiaus ID (angl. *Age*

³⁵ PASCUL, L. (2019) *French privacy regulator finds facial recognition gates in schools illegal*. Prieiga per internetą: <<https://www.biometricupdate.com/201910/french-privacy-regulator-finds-facial-recognition-gates-in-schools-illegal>>.

ID), kuris naudojamas prisijungti prie internetinių puslapių, reikalaujančių amžiaus patvirtinimo. Tokią paslaugą teikiančios įmonės yra pagrįstos lūkesčiu, kad būtent jų produktu naudosis ir kiti, ir taip klientas su vienu amžiaus ID galėtų prisijungti ir patvirtinti tapatybę skirtinguose internetiniuose portaluose. Tačiau kadangi tai yra santykinai nauja technologija ir toks ID reikalauja pateikti asmeninius duomenis kyla didelis pavojus duomenų saugumui ir jų saugojimo bei naudojimo tikslams ir būdams.

Taigi, nors yra daugybė būdų amžiaus patikrai internete, visi jie turi savų pliusų, susijusių su garantuotu vartotojų amžiaus patikrinimu (pavyzdžiui, *Face ID* ir jungtinės tapatybės sistema). Tačiau šios technologijos turi ir trūkumų – ypatingai siekiant užtikrinti duomenų apsaugą, nes asmens duomenys yra dažnai perduodami tvarkyti trečiosioms šalims (angl. *third party*). Tai sukelia papildomą grėsmę, kad bus pažeistos asmens duomenų tvarkymo taisyklės. Todėl daroma išvada, kad kiekvienu konkrečiu atveju turi būti pasirinkta teisinga ir proporcinga amžiaus patikrinimo priemonė atsižvelgiant į vaiko duomenų rinkimo tikslą.

1.4. Tėvų virtualaus sutikimo tvarkyti vaiko duomenis problematika

Kaip minėta anksčiau, jeigu vaikui nėra pakankamo amžiaus duoti sutikimą teisėtai rinkti jo duomenis, tokį sutikimą turi duoti asmuo, turintis vaiko tėvų pareigas. Dėl itin plataus *informacinės visuomenės paslaugos (ISS)* sąvokos aiškinimo, tėvų sutikimo reikalavimas gali būti taikomas labai plačiam internetinių paslaugų spektrui³⁶. Todėl pagal BDAR 8 straipsnio 2 dalį kiekvienas duomenų valdytojas, atsižvelgdamas į turimas technologijas, turi dėti pagrįstas pastangas, kad patikrintų, ar yra gautas vaiko tėvo pareigų turėtojo sutikimas arba leidimas³⁷.

Jungtinės Karalystės UNICEF atstovai teigė, jog net ir tais atvejais, kai dalijantis savo duomenimis reikalingas tėvų sutikimas, nėra garantijos, kad tėvai turi geresnes galimybes priimti sprendimus, apsaugančius vaikų privatumą³⁸. Užsienio akademikai taip pat teigia, jog dažnu atveju vaikas geba daugiau suprasti apie interneto veikimą ir jame tykančius pavojus. Yra ne viena istorija, kai net brandūs asmenys būna apgauti ir taip iš jų išviliojami svarbūs asmens duomenys ar kita informacija. Neseniai pasibaigusi byla, kurioje buvo teisiamas lietuvis, sugebėjęs apgauti netgi tokias mega korporacijas kaip *Google* ir *Facebook* bei iš jų išvilioję netgi šimtą dvidešimt milijonus JAV dolerių³⁹.

³⁶ Žr. išnašą 15.

³⁷ Žr. išnašą 4.

³⁸ *Unicef UK, Written evidence (RTP0019)*. Prieiga per internetą: <<http://data.parliament.uk/writtenevidence/committeeevidence.svc/evidencedocument/human-rights-committee/the-right-to-privacy-article-8-and-the-digital-revolution/written/97290.html>>.

³⁹ STONE, J. (2019), *Lithuanian scammer gets 5 years for defrauding Google, Facebook of \$120 million*. Prieiga per internetą: <<https://www.cyberscoop.com/facebook-google-scam-man-sentenced/>> [žiūrėta 2019-12-21].

Visgi, yra atvejų, kuomet vaikas gali neturėti glaudžių santykių su tėvais (arba apskritai yra našlaitis), todėl negali gauti tėvų sutikimo naudotis tam tikra internetine paslauga. Tokioje situacijoje galima vaikų diskriminacija socialinio statuso pagrindu. Tačiau projekto *Augu internete* teisininkai mano priešingai: *Diskriminacijos neįžvelgčiau, nes priešingai – turi būti užtikrinama vienoda visų vaikų duomenų apsauga nepriklausomai nuo socialinio vaiko statuso. Jeigu būtų nustatytos lengvesnės sąlygos tvarkyti tų vaikų duomenis, kurių tėvai dėl kažkokių priežasčių neduoda sutikimo ar vaikais pakankamai nesirūpina, tai kiltų rizika, kad tuo būtų piktnaudžiaujama ir šie vaikai atsidurtų mažiau palankioje padėtyje*⁴⁰.

Vadovaujantis LR Konstitucijos 29 straipsniu ir ES pagrindinių teisių chartijos 20 straipsniu, visi prieš įstatymą yra lygūs. Todėl negalima daryti prielaidos, kad dėl vienos grupės nepilnamečių diskriminacijos pagrindu reikėtų atsisakyti ar nenaudoti tėvų virtualaus sutikimo tvarkyti vaikų duomenis.

Kaip pažymi *Augu internete* atstovė: *Tėvai, suteikdami vaikams galimybę naudotis išmaniaisiais įrenginiais, yra atsakingi ir tinkamai vaikus informuoti. Pirmiausia, patys įrenginiai turėtų būti tinkamai paruošti – parinkti apsaugos nustatymai, instaliuotos specialios programėlės, kurios apsaugo vaikus nuo netinkamo turinio. Antra, su vaikais labai svarbu kalbėtis ir suteikti esmines žinias apie saugų elgesį internete*⁴¹. Deja, ne visi tėvai tokių priemonių imasi. Todėl labai svarbu šviesti ne tik vaikus, bet ir tėvus bei mokytojus – tokiu būdu būtų galima sumažinti vaikų socialinės diskriminacijos galimybę.

Darytina išvada, kad duomenų valdytojų pasirinkimas naudoti tėvų sutikimą ne visada yra geriausias variantas užtikrinti vaikų duomenų saugumui. Norint užtikrinti tikrai efektyvią vaikų asmens duomenų apsaugą, kai tvarkomi vaikų asmens duomenys tėvų sutikimo pagrindu, vaikai ir jų tėvų pareigas turintys asmenys turi bendradarbiauti, o paslaugų teikėjai elgtis sąžiningai.

2. Vaiko asmens duomenų tvarkymas internete

Tiesiogiai, būtent vaikams, kuriamų programų dalis yra itin maža tarp visų paslaugų, kurios yra pastarųjų laisvai pasiekiamos ir naudojamos interneto erdvėje. Įvairūs *EU Kids Online* atlikti tyrimai⁴² atskleidė faktą, kad iš daugybės svetainių, kuriomis šiais laikais naudojasi vaikai, populiariausios (pvz., *YouTube*, *Facebook* ir *Google* paieška) dažnu atveju nėra nukreiptos specialiai į vaikams tinkamo turinio skleidimą ir

⁴⁰ Žr. išnašą 2.

⁴¹ Žr. išnašą 2.

⁴² Livingstone, Sonia and Haddon, Leslie and Görzig, Anke and Ólafsson, Kjartan (2011) *Risks and safety on the internet: the perspective of European children: full findings and policy implications from the EU Kids Online survey of 9-16 year olds and their parents in 25 countries*. EU Kids Online, Deliverable D4. EU Kids Online Network, London, UK. Prieiga per internetą: <<http://eprints.lse.ac.uk/33731/1/Risks%20and%20safety%20on%20the%20internet%28slero%29.pdf>> [žiūrėta 2019-12-10].

pritaikymą duomenų apsaugai. Šią situaciją gali iliustruoti 2019 metų rudenį *YouTube* gauta didžiulė šimto septyniasdešimties milijonų JAV dolerių bauda būtent už vaikų iki trylikos metų duomenų tvarkymą, nesilaikant JAV įstatymų, t. y. negavus vaikų tėvų pareigas turinčių asmenų sutikimų teisėtai rinkti asmens duomenis⁴³. Akivaizdu, jog tam, kad *YouTube* galėtų tvarkyti jaunesnių nei trylikos metų vaikų asmens duomenis, buvo reikalingas tėvų pareigas turinčių asmenų sutikimas, kuris nebuvo gautas, dėl ko duomenų tvarkymas pripažintas neteisėtu.

Daugelis interneto svetainių naudojimo politikų teigia, kad jų teikiamos paslaugos nėra skirtos jaunesniems nei 13 metų asmenims. Dėl šios priežasties tokie subjektai, kurių duomenų apsauga yra sustiprinta, galimai yra priskiriami prie pilnamečių turinio adresatų. Įvairūs internetiniai puslapiai, pateikdami savo vidinės politikos aprašą, įprastai naudoja paprasčiausią *I agree* mygtuką, kurio vaikai (ir suaugusieji) dažnu atveju neskaito ar nesupranta jo esmės, galimai dėl akivaizdžiai nepakankamų privatumo ir duomenų apsaugos teisės bei *legalese* teksto suvokimo žinių. Kaip minėta, tokiu būdu vaikus pasiekia informacija neatsižvelgiant į jų poreikius ir riziką, kylančią elektroninėje erdvėje.

Reikia akcentuoti, kad ne tik tarp vaikų itin populiarūs internetiniai puslapiai tvarko asmens duomenis, bet ir įvairūs žaislai bei prietaisai su mobiliuoju ryšiu (pavyzdžiui, kūdikių monitoriai, Lietuvoje vis populiarėjantis laikrodis, skirtas vaikams – *Gudrutis* ir kt.). Todėl šios ir kitos paslaugos, tvarkančios vaikų asmens duomenis, patenka į GDPR taikymo sritį. Kadangi dažniausiai prietaisų kūrime dalyvauja įvairūs subjektai (prietaiso kūrėjai, programinės įrangos kūrėjai, trečiosios šalys, ir kt.), svarbu nustatyti, kuris subjektas veikia kaip duomenų valdytojas, o kuris klasifikuojamas kaip duomenų tvarkytojas⁴⁴. Pagrindinę atsakomybę turi duomenų valdytojas ir būtent jis privalo įgyvendinti tinkamas technines ir organizacines priemones, kad užtikrintų ir sugebėtų įrodyti duomenų tvarkymo teisėtumo atitiktį pagal GDPR reikalavimus⁴⁵. Taigi, būtent šis subjektas turi įsitikinti, jog asmuo davė teisėtą sutikimą rinkti jo asmens duomenis, o vaikų duomenų apsaugai turi būti taikomas ypatingas dėmesys ir teisinis reglamentavimas (žr. 1.)

Didžiausias skirtumas tarp internetinių žaislų ir internetinių puslapių, kuriuose naršoma įrenginių su fiziniu ekranu pagalba, yra tas, jog pastaruosiuose yra reali vizualinė galimybė asmeniui arba pačiam, arba kitam (turinčiam iš įstatymo kylančią pareigą)

⁴³ Dienarščio *The Guardian* straipsnis *YouTube fined \$170m for collecting children's personal data*. Prieiga per internetą: <<https://www.theguardian.com/technology/2019/sep/04/youtube-kids-fine-personal-data-collection-children->> [žiūrėta 2019-12-10].

⁴⁴ Ingrida Milkaite and Eva Lievens, "The Internet of Toys: Playing Games with Children's Data?", in *The Internet of Toys: Practices, Affordances and the Political Economy of Children's Play*, eds. Mascheroni Giovanna and Holloway Donell (Palgrave Macmillan 2019), p. 293. <<https://doi.org/10.1007/978-3-030-10898-4->>.

⁴⁵ *Ibid.*, p 293.

duoti sutikimą rinkti asmens duomenis. Tuo tarpu tikrai ne visi internetiniai žaislai gali suteikti galimybę asmeniui, kai to reikia, patvirtinti savo amžių⁴⁶. Todėl įžangoje pristatytas E. privatumo reglamentas praplečia iki šiol buvusį požiūrį į internetinius žaislus, kad pastarieji vaikams būtų tinkami, saugesni ir patikimesni. Minėtas dokumentas numato papildomą apsaugą ir apsaugos priemones vaikų duomenų rinkimui, naudojant ISS (įskaitant ir internetinius žaislus). Viena jų yra, jog informacija pateikiama vaikui dėl sutikimo išreiškimo turi būti amžių atitinkančia kalba ir pakankamai aiški.

2017 m. spalio 3 d. Europos žaislų pramonės organizacijos (angl. *Toy industries of Europe*) paskelbtoje nuomonėje dėl E. privatumo reglamento teigiama, jog organizacijos nariai yra įsipareigoję užtikrinti, kad žaislai būtų saugūs vaikams.⁴⁷ Dokumente taip pat akcentuojama, jog nors vaikų asmens duomenų rinkimas yra neišvengiamas procesas, turi būti užtikrintas vaiko tapatybės saugumas, kartu suteikiant galimybę įmonėms tobulinti internetines paslaugas vartotojams. Nuomonėje taip pat pasisakoma, jog jeigu būtų uždraustas bet koks duomenų rinkimas, tikėtinas itin žymus tinkamo turinio ir paslaugų kūrimo vaikams sutrikdymas.

Apibendrinant, pagal esamą ir būsimą teisinį reguliavimą, vaiko asmens duomenys gali būti naudojami tik proporcingai ir turinčioms esminės reikšmės sklandžiai internetinių paslaugų teikimo kokybei bei individualiai vartotojo patirčiai verslo veikloms. Kol renkami duomenys yra minimalūs ir nesusiejami su kitais, yra pasiekiami teisinga ir proporcinga pusiausvyra. Todėl vaikui yra užtikrinama teisė į asmens duomenų apsaugą.

2.1. Vaiko asmens duomenų tvarkymo internete teisinis reguliavimas: JK ir Lietuvos atvejis

Įsigaliojus BDAR, aktyviai imtasi įstatymais sureguliuoti naujas jautriausios visuomenės dalies asmens duomenų tvarkymo internete taisykles. Vienas tokių pavyzdžių yra 2020 m. sausio 21 d. Jungtinės Karalystės informacijos komisaro institucijos paskelbtas „vaikų kodeksas“ – *Age Appropriate Design Code of Practice*⁴⁸. Precedento neturinčiame kodekse yra išdėstyti standartai, kurių tikimasi iš asmenų, atsakingų už ISS (pavyzdžiui, programų, prijungtų žaislų, socialinės žiniasklaidos platformų, internetinių žaidimų, švietimo svetainių ir kt.) kūrimą ar teikimą⁴⁹. Tai apima paslaugas,

⁴⁶ Prieiga per internetą: <<https://blogs.lse.ac.uk/parenting4digitalfuture/2017/01/27/the-internet-of-toys/>>

⁴⁷ Prieiga per internetą <<https://www.toyindustries.eu/wp-content/uploads/2018/01/ePR-TIE-Position-SEP-17.pdf>> [žiūrėta 2020-01-17].

⁴⁸ Jungtinės Karalystės informacijos komisaro institucijos straipsnis *ICO publishes Code of Practice to protect children's privacy online*. Prieiga per internetą: <<https://ico.org.uk/about-the-ico/news-and-events/news-and-blogs/2020/01/ico-publishes-code-of-practice-to-protect-children-s-privacy-online/>>.

⁴⁹ Ibid.

kuriomis vaikai gali naudotis ir kurios tvarko jų duomenis. Kodekse pateikiama šešiolika praktinių rekomendacijų dėl duomenų apsaugos priemonių, užtikrinančių, kad internetinės paslaugos būtų tinkamos naudoti vaikams.

Tarp Kodekse išskiriamų rekomendacijų: 1) Kuriant internetines paslaugas, kuriomis tikėtina naudosis vaikai, iš karto reikėtų jas pritaikyti nepilnamečių naudojimui; 2) Tinklalapiai pateikiantys internetinį turinį iš karto turėtų jį filtruoti vaikams; 3) Informacijos rinkimo minimizavimas ir jos atskleidimas tik ypatingais atvejais; 4) Informacija apie duomenų rinkimą turėtų būti pateikiama vaikams suprantamu būdu; 5) kt.

Jungtinei Karalystei toks teisinis reguliavimas būtų didelis iššūkis, nes BDAR standartai būtų stipriai sugriežtinami. Dėl to paslaugų teikėjai turėtų užtikrinti, kad jų paslauga/puslapis yra tinkami vaikams. Todėl visos internetinės paslaugos (elektroniniai žaishlai, įvairios programėlės, soc. medijų puslapiai, internetiniai žaidimai ir kt.), kurios atitinka BDAR reikalavimus ir tvarko asmens duomenis, turėtų būtų pritaikytos prie šio kodekso reikalavimų. Pagrindinis naujojo įstatymo tikslas – internetinių paslaugų, kurias naudoja vaikai, atitikimas jų vystymosi poreikiams ir interesams⁵⁰. Tai reiškia, kad numatytos taisyklės turėtų būti pritaikomos visoms ISS (per 12 mėnesių nuo kodekso įsigaliojimo), kuriomis naudojasi vaikai. Tai reiškia kodekso reikalavimai pritaikomi visiems interneto subjektams, nebent būtų išrasta itin patikama amžiaus nustatymo kontrolė, leidžianti vaikus tiksliai atskirti nuo suaugusių ir suteikti specialiai tik vaikams pritaikytą paslaugą. Kyla klausimas, ar tai nėra utopinė užduotis?

Jungtinės Karalystės Informacijos komisaro institucija rekomenduoja internetinių paslaugų teikėjams įprastai savo turinį pritaikyti vaikams, o pilnamečiai asmenys, patvirtinę savo amžių, galėtų gauti prieigą prie neriboto turinio. Tai reiškia, jog apskritai visas teikiamas turinys turi atitikti vaikams. Šiuo atveju toks reguliavimas reikštų asmens teisės naudotis internetu laisvai galimą pažeidimą. Tačiau to būtų galima išvengti, jeigu pilnamečiai asmenys turėtų patikimą ir saugų būdą pasiekti neribotą turinį patvirtinus savo amžių. Taip pat kyla klausimas: ar nėra pažeidžiama vaikų teisė laisvai naudotis jiems saugiu internetu? Modelis, kuris egzistuoja dabar, t. y. interneto informacija yra ribojama būtent nepilnamečiams, o ne pilnamečiams, suponuoja galimą teisių pažeidimą iš vaikų pusės. Pabrėžtina, jog kodekso projekte nėra praktinių gairių, kurios reglamentuoja naujų nuostatų faktinį įgyvendinimą⁵¹ (dokumente pateikiama sąlyga, nurodanti tik tai, jog turi būti taikomas rizika pagrįstas ir proporcingas amžiaus patikrinimo metodas).

Tačiau, tai tik konsultacinis dokumentas, o šiuo metu JK parlamentas svarsto atnaujintą variantą, todėl dabar dar negalime būti užtikrinti, kad bus būtent toks regu-

⁵⁰ Žr. išnaša 39.

⁵¹ BURNS, H. (2019) Just how bad is the ICO's draft age appropriate design code?. Prieiga per internetą: <<https://webdevlaw.uk/2019/06/04/just-how-bad-is-the-icos-draft-age-appropriate-design-code/>>.

liavimas.⁵² Pasak JK informacijos komisarės Elizabeth Denham, *nėra abejonių, kad reikia pokyčių* (vaikų asmens duomenų apsaugos sferoje)⁵³. Autoriai pritaria tokiai nuomonei, tačiau reikia omenyje turėti tai, jog naujasis turinio pritaikymo reikalavimas galimai sukels didelius ekonominius iššūkius ISS teikėjams. Manytina, jog ne visi ISS teikiantys asmenys turės pakankamą lėšų veiklos atnaujinimui, todėl įstatymų leidėjas turi nustatyti aiškias ir kuo ekonomiškесnes šio kodekso įgyvendinimo taisykles.

Deja, Lietuvoje tokių pavyzdžių nėra. Kaip minėta, neskaitant BDAR bei Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo, stokojama specialių įstatymų, kurie konkrečiau reguliuotų vaikų asmens duomenų apsaugą. Be anksčiau pristatyto LR Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo, vaikų asmens duomenis apsaugo ir LR Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas. Šio įstatymo 10 straipsnio 1 dalyje nurodoma, jog „vaikas turi teisę į privatų asmeninį ir šeimyninį gyvenimą, bendravimo privatumą, asmens duomenų apsaugą, susirašinėjimo slaptumą, garbę ir orumą, asmens neliečiamybę ir laisvę“⁵⁴. Tačiau tai tik bendrosios nuostatos. Autorių nuomone, įstatymų leidėjas atkreipia per mažą dėmesį į šiuolaikinių technologijų keliamą grėsmę bei galimybes vaikams, o tai reiškia, kad Lietuvos įstatymai turėtų būti atnaujinami ir pritaikomi prie dabartinių sąlygų. Ypatingai atsižvelgiant į gausią vaikų interneto naudojimo statistiką.

2.2. Veido atpažinimo technologijos problemos analizė ir Lietuvos atvejis

Kaip jau minėta anksčiau, veido atpažinimo technologija populiarėja įvairiose gyvenimo srityse. Ši technologija bendru veikimo principu veikia taip – telefono kamera, ar kitu įrenginiu padaroma asmens veido nuotrauka iš skirtingų kampų ir situacijų (žmogus su akiniais arba pasidažęs kosmetinėmis priemonėmis), tuomet nuskaitomi atstumai tarp žmogaus akių ir tarp kaktos bei smakro, tuomet išvedama unikali, tik tam žmogui pritaikyta, matematinė formulė, dar vadinama veidu parašu (angl. *facial signature*)⁵⁵. Kaip matome, šios technologinės paslaugos teikėjai savo duomenų bazėje gauna ne tik žmogaus biometrinius duomenis, t. y. veido atvaizdą, bet ir sukuria konkretų kodą, priskirtą konkrečiam žmogui. Šiuo atveju toks kodas nebūtų laikomas duomenų

⁵² Prieiga per internetą: <<https://ico.org.uk/about-the-ico/news-and-events/news-and-blogs/2019/11/ico-submits-age-appropriate-design-code-of-practice-to-government/>>

⁵³ Jungtinės Karalystės informacijos komisaro institucijos straipsnis *Age appropriate design: a code of practice for online services*. Prieiga per internetą: <<https://ico.org.uk/for-organisations/guide-to-data-protection/key-data-protection-themes/age-appropriate-design-a-code-of-practice-for-online-services/>>.

⁵⁴ Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Vals-tybės žinios*, 1996, Nr. 33-807.

⁵⁵ SYMANOVICH, S. straipsnis: *How does facial recognition work?* Prieiga per internetą: <<https://us.norton.com/internetsecurity-iot-how-facial-recognition-software-works.html>> [žiūrėta 2020-01-17]

anonimizavimu, nes jis naudojamas dirbtinio intelekto pagalba, kad susietų konkretaus žmogaus veido atvaizdą su matematine formule. Tokiu būdu asmuo vis dar gali būti identifikuojamas, pavyzdžiui, pasitelkus tą patį dirbtinį intelektą, kuris sieja atvaizdus su kodais. Todėl kyla potenciali grėsmė asmens duomenų apsaugai, privatus gyvenimo neliečiamumui bei teisei į atvaizdą.

Ne pelno siekianti organizacija, pasisakanti įvairiomis temomis, susijusiomis su skaitmeninėmis teisėmis (angl. *digital rights*), *Fight for the Future* teigia, kad veido atpažinimo technologija yra stipriai invazinė į privatų žmogaus gyvenimą ir atneša daugiau žalos žmogaus teisėms nei naudos ją pritaikant teisėsaugos priežiūros ar verslo srityse⁵⁶. Taip pat šiandien ši technologija vis dar nėra tiksliai veikianti, nes yra nemažai atvejų, kuomet veido atpažinimo technologija arba iš viso nesuveikia⁵⁷, arba veikia klaidingai, dėl ko žmonės, be kita ko, gali būti diskriminuojami⁵⁸. Darytina išvada, kad būtent dėl šių problemų yra skeptiškai žiūrima į veido atpažinimo technologijos pritaikymą įmonėse (pvz., darbuotojų galimybei patekti į darbinę patalpą) ir mokyklose. Prancūzijos priežiūros institucija (Nacionalinė informatikos ir laisvės komisija) konstatavo, kad aptariamoms technologijoms naudojimas mokykloje yra BDAR pažeidimas ir tokia priemonė yra neproporcinga⁵⁹. Švedijoje esanti mokykla jau 2019 metais yra gavusi baudą dėl bandymo implementuoti pastarąją technologiją⁶⁰. Nustatytas BDAR pažeidimas, kai ja susidomėjo duomenų apsaugos pareigūnas. Nors tėvų sutikimai buvo gauti dėl dvidešimt dviejų mokinių (viena klasė) veido atpažinimo technologijos naudojimui, tačiau nustatyta, kad ši priemonė – perteklinė. Už šį BDAR pažeidimą mokykla gavo dviejų šimtų tūkstančių Švedijos kronų arba dvidešimties tūkstančių septynių šimtų JAV dolerių baudą⁶¹.

Lietuvoje kol kas dar nebuvo bandymo įdiegti šią technologiją būtent mokykloje. Sporto klubų tinklas *Impuls* naudoja biometrinius duomenis (pirštų antspaudus) klientų patekimui į sporto klubų patalpas. Lietuvos Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija konstatavo, kad pirštų antspaudų būdu patekti į sporto klubą galima tik gavus

⁵⁶ SAMUEL, S. (2019) straipsnis: *Activists want Congress to ban facial recognition. So they scanned lawmakers' faces*. Prieiga per internetą: <<https://www.vox.com/future-perfect/2019/11/15/20965325/facial-recognition-ban-congress-activism>> [žiūrėta 2020-01-17].

⁵⁷ SIMONITE, T. (2019) straipsnis: *The Best Algorithms Struggle to Recognize Black Faces Equally* Prieiga per internetą: <<https://www.wired.com/story/best-algorithms-struggle-recognize-black-faces-equally/>> [žiūrėta 2020-01-17].

⁵⁸ Naujienų portalo *BBC* 2017 m. rugsėjo 14 d. straipsnis: *Facial recognition database 'risks targeting innocent people'*. Prieiga per internetą: <<https://www.bbc.com/news/uk-41262064>> [žiūrėta 2020-01-17].

⁵⁹ Žr. išnašą 34.

⁶⁰ Naujienų portalo *BBC* 2019 m. rugpjūčio 27 d. straipsnis: *Facial recognition: School ID checks lead to GDPR fine*. Prieiga per internetą: <<https://www.bbc.com/news/technology-49489154>> [žiūrėta 2020-01-17].

⁶¹ *Ibid.*

vartotojų sutikimą ir pateikiant jiems alternatyvią galimybę patvirtinti savo tapatybę⁶². Pavyzdžiui, pateikus sporto klubo kortelę. Toks sprendimas gali būti grindžiamas BDAR 9 ir 22 straipsniais, kurie teigia, kad draudžiama tvarkyti fizinio asmens biometrinis duomenis jo tapatybei nustatyti ir automatizuotu duomenų tvarkymui, įskaitant profiliavimą, nebent jeigu duomenų subjektas aiškiai yra išreiškęs sutikimą. Todėl toks biometrinių duomenų naudojimas, akivaizdu, galimas tik sporto klubo klientui sutikimus bei gavus alternatyvų sprendimą.

Grįžtant prie veido atpažinimo technologijos naudojimo mokyklose, remiantis ES valstybių analogiškų institucijų išaiškinimais, kurios yra itin aktualios ir Lietuvai, galima daryti prielaidą, jog duomenų apsaugos inspekcija pareiškų tokią pat nuomonę dėl veido atpažinimo technologijos mokyklose. Ypač turint omenyje, kad veido atpažinimo sistema patenka į BDAR dvidešimt antro straipsnio sferą, bei tai, jog vaikas yra jautrus subjektas, o asmens duomenų apsaugai pagal BDAR yra taikomi griežtesni reikalavimai.

Remiantis nesėkmingomis užsienio valstybių patirtimis bandant pradėti naudoti veido atpažinimo technologiją mokymosi įstaigose, galima teigti, kad Lietuvoje būtų susidurta su analogiška problema. Šiandien yra mažiau kontraversiškų būdų, reikalaujančių nedidelio kiekio asmens duomenų, kurie gali užtikrinti tik norimų asmenų buvimą teritorijoje. Pavyzdžiui, magnetinių kortelių naudojimas, kurios gali būti su vaiko nuotrauka (jeigu pageidautinas sustiprintas saugumas). Šia alternatyva grėsmė pažeisti asmens duomenų apsaugą yra minimali, nes nenaudojami itin jautrus (šiuo atveju biometriniai) duomenys.

Taip pat ES yra išsikelusi tikslą apskritai uždrausti veido atpažinimo technologiją penkeriems metams viešose vietose, kaip traukinių, metro stotyse, sporto stadionuose bei prekybos centruose. Toks sprendimas yra motyvuojamas baime, kad šios technologijos naudojimo mastas auga labai sparčiai. O technologijos veikimo patikimumas ir privatus gyvenimo neliečiamumo klausimas taip greitai nėra sprendžiamas⁶³.

Apibendrinant, asmens duomenų apsaugos sistema ES tobulėja ir asmenys gali būti ramesni dėl savo informacijos saugumo užtikrinimo. Tačiau vaikai yra viena iš pagrindinių visuomenės grupių, kuri itin aktyviai naudojasi internete ir įvairiomis moderniosiomis technologijomis bei jų siūlomomis paslaugomis. Kalbant apie vaikų duomenų apsaugą, tiek ES, tiek Lietuvoje yra daugybė neišspręstų problemų. Pagrindinė – nėra pakankamo (arba pakankamai griežto) reguliavimo, skatinančio įmones rodyti iniciatyvą keisti esamą situaciją. Tai ypač matyti modernių technologijų, būtent amžiaus patikrinimo srityse.

⁶² Naujienų portalo *LRT* 2019 m. gegužės 30 d. straipsnis: *Sporto klubai netinkamai naudojami pirštų atspaudais, reikalingas klientų sutikimas*. Prieiga per internetą: <<https://www.lrt.lt/naujienos/mokslas-ir-it/11/1064700/sporto-klubai-netinkamai-naudojami-pirstu-atspaudais-reikalingas-klientu-sutikimas>> [žiūrėta 2020-01-17].

⁶³ BOFFEY, D. (2020) straipsnis: *EU eyes temporary ban on facial recognition in public places*. Prieiga per internetą: <<https://www.theguardian.com/technology/2020/jan/17/eu-eyes-temporary-ban-on-facial-recognition-in-public-places>> [žiūrėta 2020-01-22]

Šiuo metu modernios technologijos ir internetinės paslaugos bei puslapiai (pvz, *Youtube*) dažniausiai nėra pritaikyti vaikų naudojimui. Todėl tai pažeidžia vaikų teisę į duomenų apsaugą, kelia daugybę problemų duomenų apsaugos priežiūros institucijoms bei verslams atneša finansinius nuostolius už BDAR pažeidimus. Visgi situacija nėra visiškai bloga: galime pasidžiaugti, kad šalyje kaip Prancūzija ir Jungtinė Karalystė rodo itin aktyvią iniciatyvą ir šiuo metu yra lyderiaujančios šalys ne tik BDAR įgyvendinime, bet ir siūlo galimybes ir priima drąsius sprendimus, kurie galėtų būti geras pavyzdys Lietuvos įstatymų leidėjui vaikų duomenų apsaugos srityje.

Išvados

1. Nenuoseklus amžiaus ribos nustatymas ES kelia įvairių problemų. Pavyzdžiui, nevienodą teisinio reguliavimo praktiką ES mastu; didelius iššūkius informacinės visuomenės paslaugų teikėjams, kurie tvarko subjekto duomenis, esančio ES valstybėje narėje.
2. Lietuvos įstatymų leidėjo nustatyta tapati amžiaus riba (įvairiose teisės šakose) kvetionuoja asmens gebėjimą būti vienodai sąmoningu netapačiuose teisiniuose santykiuose.
3. Skirtingas amžiaus ribos nustatymas sukeltų pernelyg sudėtingą asmens teisių įgyvendinimo procesą tiek iš įstatymų leidėjų, tiek iš įstatymų adresatų pusės.
4. Pagal šiuolaikinę asmens duomenų apsaugos teisę, duomenų valdytojas kiekvienu konkrečiu atveju turi pasirinkti teisingą ir proporcingą amžiaus patikrinimo priemonę, atsižvelgiant į vaiko duomenų rinkimo tikslą.
5. Vaiko asmens duomenys gali būti naudojami tik tokioms verslo veikloms, kurios turi esminės reikšmės sklandžiai internetinių paslaugų teikimo kokybei bei individualiai vartotojo patirčiai.
6. Jungtinės Karalystės svarstomo naujo vaikų kodeksas yra perteklinis ir pernelyg sunkiai įgyvendinamas. Šiandien yra itin sudėtinga proporcingai išfiltruoti pasiekiamą turinį pagal subjektų prieinamumą. Todėl įstatymo reguliavimas galimai reikštų asmens teisės naudotis internetu laisvai galimą pažeidimą.
7. Veido atpažinimo technologija populiarėja, tačiau asmens duomenų apsaugos sumetimais nėra rekomenduojama ją naudoti mokyklose ar kitose institucijose, kuriuose būtų renkami vaikų biometriniai duomenys.

Literatūros sąrašas

Norminiai teisės aktai:

1. 2017 m. sausio 10 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl teisės į privatų gyvenimą ir asmens duomenų apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje, kuriuo panaikinama Direktyva 2002/58/EB (Reglamentas dėl privatumo ir elektroninių ryšių) pasiūlymas. Prieiga

per internetą: <<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/proposal-regulation-privacy-and-electronic-communications>>

2. Europos Parlamento ir Tarybos 1995 m. spalio 24 d. direktyva 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo.
3. Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. balandžio 27 d. reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinį asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas).
4. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija (2016/C 202/02)
5. Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1996, Nr. 63-1479.
6. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1996, Nr. 33-807.

Specialioji literatūra:

7. BURNS, H. (2019) Just how bad is the ICO's draft age appropriate design code?
8. HADDON, L., LIVINGSTONE, S. ir kiti (2012) *EU Kids Online National perspectives*. [žiūrėta 2019-11-02].
9. LIVINGSTONE, S. (2018) *Privacy, data protection and the evolving capacity of the child: what the evidence tells us*. LSE Media Policy Project. [žiūrėta 2019-12-30].
10. MAČĖNAITĖ, M., KOSTA, E. (2017) *Consent for processing children's personal data in the EU: following in US footsteps?*, Information & Communications Technology Law, 26:2.
11. MILKAITĖ, I., LIEVENS, E. (2019) *The Internet of Toys: Playing Games with Children's Data?* // *The Internet of Toys*, 978-3-030-10898-4.
12. MILKAITĖ, I., LIEVENS, E. (2019) *Status quo regarding the child's article 8 GDPR age of consent for data processing across the EU*.
13. PARKER, W. (1993) *The reasonable person: a gendered concept?* Victoria University of Wellington Law Review.
14. PASCU, L. (2019) *French privacy regulator finds facial recognition gates in schools illegal*.
15. SHELDON, K. M., KASSER, T. (2001) *Getting Older, Getting Better? Personal Strivings and Psychological Maturity Across the Life Span*. Developmental Psychology.
16. STEINBERG, L., CAUFFMAN, E. (1996) *Maturity of Judgment in Adolescence: Psychosocial Factors in Adolescent Decision Making*. Law and Human Behavior.
17. WESSILING, T. (2019) *The UK ICO's draft Age Appropriate Design Code*.

Kita literatūra:

18. 2017 m. rugsėjo 19 d. viešosios konsultacijos dėl pasirengimo taikyti Europos Sąjungos Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą Lietuvoje ataskaita. Prieiga per internetą: <[https://epilietis.lrv.lt/uploads/epilietis/documents/files/TM_vie%C5%A1ojoj%20konsultacija_ataskaita\(1\).pdf](https://epilietis.lrv.lt/uploads/epilietis/documents/files/TM_vie%C5%A1ojoj%20konsultacija_ataskaita(1).pdf)>.
19. Advokatų kontoros *White & Case* 2019 m. lapkričio 13 d. straipsnis: *GDPR Guide to National Implementation: Slovenia*. Prieiga per internetą: <<https://www.whitecase.com/publications/article/gdpr-guide-national-implementation-slovenia>> [žiūrėta 2019-12-02].

20. Banko *SEB* straipsnis: *Pirmoji vaiko kortelė: kada galima ir kaip ją gauti?* Prieiga per internetą: <<https://www.seb.lt/infobankas/kasdieniai-finansai/pirmoji-vaiko-kortele-kada-galima-ir-kaip-ja-gauti>> [žiūrėta 2019-12-08].
21. BOFFEY, D. (2020) straipsnis: *EU eyes temporary ban on facial recognition in public places.* Prieiga per internetą: <<https://www.theguardian.com/technology/2020/jan/17/eu-eyes-temporary-ban-on-facial-recognition-in-public-places>> [žiūrėta 2020-01-22]
22. Dienarščio *The Guardian* straipsnis *YouTube fined \$170m for collecting children's personal data* Prieiga per internetą: <<https://www.theguardian.com/technology/2019/sep/04/youtube-kids-fine-personal-data-collection-children->> [žiūrėta 2019-12-10]
23. Interviu su *Telia* projekto *Augu internete* koordinatore Indre Mimbiryte-Yun, 2019 m. gruodžio 16 d.
24. JK informacijos komisaro konsultacinis dokumentas *Age Appropriate Design Code of Practice.* Prieiga per internetą: <<https://ico.org.uk/media/about-the-ico/consultations/2614762/age-appropriate-design-code-for-public-consultation.pdf>>.
25. Jungtinės Karalystės informacijos komisaro institucijos straipsnis *Age appropriate design: a code of practice for online services.* Prieiga per internetą: <<https://ico.org.uk/for-organisations/guide-to-data-protection/key-data-protection-themes/age-appropriate-design-a-code-of-practice-for-online-services/>>.
26. Livingstone, Sonia and Haddon, Leslie and Görzig, Anke and Ólafsson, Kjartan (2011) *Risks and safety on the internet: the perspective of European children: full findings and policy implications from the EU Kids Online survey of 9-16 year olds and their parents in 25 countries.* EU Kids Online, Deliverable D4. EU Kids Online Network, London, UK. Prieiga per internetą: <<http://eprints.lse.ac.uk/33731/1/Risks%20and%20safety%20on%20the%20internet%20lsero%29.pdf>> [žiūrėta 2019-12-10].
27. LR Informacinės visuomenės plėtros komiteto interneto tinklapyje pateikta informacinės visuomenės paslaugų samprata. Prieiga per internetą: <<https://ivpk.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/1/informacines-visuomenes-paslaugos-1/informacines-visuomenes-paslaugu-samprata>>. [žiūrėta 2019-12-31].
28. Naujienų portalo *BBC* 2019 m. rugpjūčio 27 d. straipsnis: *Facial recognition: School ID checks lead to GDPR fine.* Prieiga per internetą: <<https://www.bbc.com/news/technology-49489154>> [žiūrėta 2020-01-17].
29. Naujienų portalo *LRT* 2019 m. gegužės 30 d. straipsnis: *Sporto klubai netinkamai naudojami pirštų atspaudais, reikalingas klientų sutikimas.* Prieiga per internetą: <<https://www.lrt.lt/naujienos/mokslas-ir-it/11/1064700/sporto-klubai-netinkamai-naudojasi-pirstu-atspaudais-reikalingas-klientu-sutikimas>> [žiūrėta 2020-01-17].
30. Naujienų tinklapio *BBC* 2017 m. rugsėjo 14 d. straipsnis: *Facial recognition database 'risks targeting innocent people'.* Prieiga per internetą: <<https://www.bbc.com/news/uk-41262064>> [žiūrėta 2020-01-17].
31. Prieiga per internetą <<https://www.toyindustries.eu/wp-content/uploads/2018/01/ePR-TIE-Position-SEP-17.pdf>> [žiūrėta 2020-01-17].
32. Prieiga per internetą: <<https://www.theguardian.com/technology/2020/jan/17/eu-eyes-temporary-ban-on-facial-recognition-in-public-places>> [žiūrėta 2020-01-22]

33. SAMUEL, S. (2019) straipsnis: *Activists want Congress to ban facial recognition. So they scanned lawmakers' faces.* Prieiga per internetą: <<https://www.vox.com/future-perfect/2019/11/15/20965325/facial-recognition-ban-congress-activism>> [žiūrėta 2020-01-17].
34. SYMANOVICH, S. straipsnis *How does facial recognition work?* Prieiga per internetą: <<https://us.norton.com/internetsecurity-iot-how-facial-recognition-software-works.html>> [žiūrėta 2020-01-17]
35. SIMONITE, T. (2019) straipsnis *The Best Algorithms Struggle to Recognize Black Faces Equally* Prieiga per internetą: <<https://www.wired.com/story/best-algorithms-struggle-recognize-black-faces-equally/>> [žiūrėta 2020-01-17].
36. STONE, J. (2019), *Lithuanian scammer gets 5 years for defrauding Google, Facebook of \$120 million.* Prieiga per internetą: <<https://www.cyberscoop.com/facebook-google-scam-man-sentenced/>> [žiūrėta 2019-12-21].
37. *Unicef UK (RTP0019).* Prieiga per internetą: <<http://data.parliament.uk/writtenevidence/committeeevidence.svc/evidencedocument/human-rights-committee/the-right-to-privacy-article-8-and-the-digital-revolution/written/97290.html>>.

VAIKO TEISĖ | ASMENS DUOMENŲ APSAUGA: IŠŠŪKIAI SKAITMENINĖJE ERDVĖJE

Santrauka

Šiame straipsnyje analizuojama vaikų asmens duomenų apsauga interneto ir modernių technologijų kontekste. Aptariama teisinio reglamentavimo problematika Lietuvoje ir kitose Europos Sąjungos valstybėse. Analizuojami iššūkiai, su kuriais susiduria vaikų asmens duomenų apsauga: 1) kokių būdu ir forma turėtų būti pateikiamas pagal BDAR privalomas vaiko sutikimas tvarkyti jo duomenis; 2) tėvų virtualaus sutikimo tvarkyti vaiko duomenis problema; 3) vaiko asmens duomenų tvarkymo ypatumai internete ir naudojant internetinius žaislus; 4) veido atpažinimo technologijos probleminiai aspektai ir pavyzdžiai.

CHILDREN RIGHT TO DATA PROTECTION: CHALLENGES IN DIGITAL WORLD

Summary

This article analyses child data protection on the Internet and in the context of modern technology. Article discusses Problems of legal regulation in Lithuania and other European Union countries. The protection of children's data faces the following challenges: 1) how and what form the consent, which is obligatory under the GDPR, of the child to the processing of his or her data should be provided; 2) the issue of parents' virtual consent to process their child's data; 3) processing of the child's data on the Internet; 4) problematic aspects of facial recognition technologies, examples.